

Gelişmekte Olan Ülkelerde Küreselleşmenin Yoksulluk ve Gelir Eşitsizliği Üzerindeki Etkileri

Rüstem YANAR

Yrd.Doç. Dr., Gaziantep Üniv. İİBF,
İktisat Bölümü
yanar@gantep.edu.tr

Ahmet ŞAHBAZ

Yrd.Doç. Dr., Gaziantep Üniv. İİBF,
İktisat Bölümü
sahbaz@gantep.edu.tr

Gelişmekte Olan Ülkelerde Küreselleşmenin Yoksulluk ve Gelir Eşitsizliği Üzerindeki Etkileri

The Effects of Globalization on Poverty and Income Inequality in Developing Countries

Özet

Bu çalışmanın amacı gelişmekte olan ülkelerde küreselleşme, yoksulluk ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Çalışmada sadece küreselleşmenin değil aynı zamanda, küreselleşmenin alt bileşenleri olan ekonomik, sosyal ve politik küreselleşmenin yoksulluk ve gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri de dikkate alınacaktır. Çalışma 102 gelişmekte olan ülkenin 2010 yılı verileri kullanılarak yatay kesit analizi ile test edilecektir. Ampirik bulgularımıza göre küreselleşme yoksulluk ve gelir eşitsizliği azaltmaktadır. Bu sonuçlar küreselleşmenin alt bileşenlerinin etkilerinin analiz edildiği modellerle de desteklenmektedir. Sonuç olarak gelişmekte olan ülkelerde ekonomik, politik ve sosyal küreselleşme hem yoksulluğu hem de gelir eşitsizliğini azaltmaktadır..

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Yoksulluk, Gelir Eşitsizliği, Yatay Kesit Analizi, Gelişmekte Olan Ülkeler.

Abstract

The aim of this study investigates the relationship between globalization, poverty and income inequality in developing countries. Within this context not only globalization but also the sub-components of globalization such as the economic, social and political effects of globalization on poverty and income inequality are considered. This study tests 102 developing countries with data for the year 2010 by using cross-sectional analysis. As empirical findings indicate, globalization reduces poverty and income inequality. These results are also supported by models for analyzing the effects of the sub-components of globalization. As a result, the economic, political and social globalization reduces poverty and income inequality in developing countries.

Keywords: Globalization, Poverty, Income Inequality, Cross-Section Analyses, Developing Countries.

1. Giriş

Küreselleşme ülkeler arasında mal, hizmet ve sermaye hareketleri önündeki engelleri kaldırarak dünya ekonomisini daha bütünleşik bir hale getirmesinin yanında, bilgi ve teknoloji akımlarını hızlandırarak ülkeleri kültürel ve kurumsal yönlerden birbirlerine yaklaştırmıştır. Klasik iktisadın ekonomilerin dışa açılmasıyla daha yüksek bir üretim ve tüketim düzeyine ulaşacağını öngören teorisini destekler biçimde, küreselleşme ekonomik anlamda hızlı büyümenin önünü açarken, özellikle gelişmekte olan ülkelerin kırılganlığını arttırarak yoksulluk üzerindeki olumsuz etkileri de beraberinde getirmiştir¹. Küreselleşme sürecinde dış etkilere daha açık hale gelen ekonomilerde, kırılganlığı arttırması bu süreçten en fazla yoksul kesimin zarar görmesine neden olmuştur.

Küreselleşmenin yoksulluk üzerine etkileri oldukça tartışmalı bir konudur. Bu konudaki çalışmalar kabaca “küreselleşme yanlısı” ve “küreselleşme karşıtı” yaklaşımlar olmak üzere iki başlık altında toplamak mümkündür (Harrison, 2007: 2). Küreselleşme yanlısı yaklaşımlar, dışa açılma ve serbestleşmenin kısa ve uzun dönem etkileri üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda kısa dönemde ekonomilerin dünya ekonomisiyle bütünleşme ve yeniden yapılanma sürecinde yoksulluk oranında bir artışa yol açabileceğini, ancak orta ve uzun vadede ortaya çıkacak hızlı büyüme sürecinin ekonominin tamamına yansıtacağını ve ortalama gelirden bir artışın meydana geleceğini, dolayısıyla yoksulluk oranının gerileyeceğini savunmaktadırlar (Dollar ve Kraay, 2001: 3).

Küreselleşme karşıtı yaklaşım ise, küreselleşme sonucunda ortaya çıkan büyüme sürecinin toplumun tüm kesimleri tarafından hissedilen bir süreç olmadığını, dağılımdaki eşitsizliğin toplumsal gelir dağılımındaki adaletsizliği daha da arttırarak yoksulluğu arttıracaklarını öne sürmektedir (Rodriguez ve Rodrik, 2000: 10).

Bu çalışmada küreselleşmenin gelişmekte olan ülkelerde yoksulluk ve gelir eşitsizliği üzerine etkileri araştırılacaktır. Daha önceki yaptığımız çalışmada (Yanarşahbaz, 2010), küreselleşme-yoksulluk ilişkisi gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ayırımı olmaksızın 174 ülkenin 2007 yılı verileri kullanılarak analiz edilmişti. Bu çalışma daha spesifik örneklem düzeyine indirilerek, küreselleşme sürecinden en çok etkilenen gelişmekte olan ülkeler baz alınarak analiz edilmiştir. Böylece küreselleşme sürecine dahil olamayan az gelişmiş ülkeler ile gelişmiş ülkeler bu analize dahil edilmemiştir. Bu bağlamda çalışma dünya ile bütünleşme sürecinde olan gelişmekte olan ülkelerde küreselleşme, yoksulluk ve gelir eşitsizliği ilişkisine odaklanmaktadır. Küreselleşmenin sadece ekonomik boyutlu değil, sosyal ve politik

¹ 1980 sonrası dönemde gelişmekte olan ekonomilerin gerekli kurumsal düzenlemeleri yapmadan hızlı bir şekilde sermaye hareketlerini serbestleştirmeleri, 1990'lı yılların ortalarından itibaren ekonomik krizlere yol açmıştır. Ekonomik krizler yoksulluğun ve gelir dağılımındaki adaletsizliğin artmasına neden olmuştur

boyutları da dikkate alınarak, yoksulluk üzerine etkileri 102 gelişmekte olan ülkenin 2010 yılı verileri kullanılarak yatay kesit analizi ile test edilmeye çalışılmıştır. Çalışma da öncelikli olarak teorik çerçevede, küreselleşme, yoksulluk ve gelir eşitsizliği ilişkisi tartışılacaktır. Çalışmanın literatür bölümünde, küreselleşme ve yoksulluk üzerine yapılmış uygulamalı çalışmalar değerlendirilecektir. Çalışmamızın uygulama kısmında ise veri setleri ve uygulanacak ekonometrik yöntem konusu üzerinde durularak, model tahmini ve elde edilen sonuçlar değerlendirilecektir. Sonuç bölümünde ise elde edilen bulgular ve politika önerisi tartışılacaktır.

2. Teorik Çerçeve: Küreselleşme, Yoksulluk ve Gelir Eşitsizliği İlişkisi

Küreselleşmenin yoksulluk üzerindeki etkilerinin araştırılması öncelikli olarak bu sürecin hangi mekanizmalar aracılığı ile gerçekleşebileceğinin incelenmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda küreselleşmenin gelir dağılımı ve yoksulluk üzerine etkileri, ticaret, sermaye hareketleri, dış yardımlar göç ve fikirler olmak üzere beş farklı kanaldan gerçekleşebilir (Goldin ve Reinert, 2007: 9).

1. **Dış Ticaret:** Küreselleşme ile birlikte, dış ticaret politikalarının serbestleşmesi ve artan uluslararası ticaret, başta ticarete konu olan malların fiyatlarındaki değişimler ve yeni ürünlere erişilebilirlik olmak üzere, faktör fiyatlarındaki değişimler ve hükümet gelirlerindeki değişimler aracılığı ile yoksulluk üzerine etkide bulunmaktadır. Ayrıca dış ticaret yatırımların artması ve büyüme üzerindeki etkileri aracılığı ile yoksulluğun azalması yönünde etkide bulunacağı söylenebilir.

Klasik yaklaşıma göre ticaretin serbestleşmesi faktör fiyatları aracılığı ile ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır. Emek bakımından zengin gelişmekte olan ülkelerde serbest ticaretin daha yüksek ücretlere yol açması beklenmektedir. Bu durum yoksulluğun azalmasına yol açacaktır. Ancak, bu ülkeler içerisinde vasıfsız işgücünün en yoksul kaldığı da görülmüştür. Örneğin, ilköğretim mezunu işçilerin ücretleri ticaretin serbestleşmesiyle yükselirken, okur-yazar olmayan işçilerin ücretleri düşmektedir (Winters, 2000: 19; Nissanke ve Thorbecke, 2006: 1346).

Ancak dış ticaretin artması ekonomide kırılganlığı arttırarak, yoksulluğu arttırıcı yönde de etkide bulunabilir (Bannister-Thugge, 2001: 5). Uygulamalı çalışmalarda elde edilen sonuçlar arasında tam bir görüş birliği olmamakla birlikte, dış ticaretin yol açtığı ekonomik büyümenin, yoksulluğu azalttığı yönünde bir ortak düşünceden bahsedilebilir²

² Gelişmekte olan ülkelerde dış ticaretin serbestleştirilmesinin ekonomik büyüme üzerindeki olumlu etkileri için bakınız: Irwin ve Tervio (2002), Frankel ve Romer(1999), Dış ticarete serbestleşmenin etkilerinin karşılaştırmalı analizi için Bakınız: Winters vd.(2004), Winters, (2000)

2. Sermaye Hareketleri: Küreselleşmenin yoksulluk üzerine etkide bulunduğu diğer bir etki mekanizması sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesidir. Serbestleşme sonucunda artan doğrudan yabancı sermaye yatırımları, ülkede gerçekleşen yatırımların artmasına, teknoloji transferinin ve yayılmasının hızlanmasına, üretimde verimliliğin artmasına yol açarak yoksulluğu azaltıcı yönde etkide bulunmaktadır (Klein vd. 2000)³. Graff vd. (2003) geliştirmekte olan ülkelerde teknoloji transferleri nedeni ile (özellikle biyoteknoloji ve medikal transferler) gıda üretimi ve kırsal kesimde gelirlerin arttığını tespit etmişlerdir. Bununla birlikte teknolojik değişikliklerin işgücü tasarrufu yaratması nedeni ile teknolojinin geliştirmekte olan ülkelerde vasıfsız işgücünün gelirinde azalma olacağına dikkat çekmiştir (Culpeper, 2002).

Yurtiçine gelen sermayenin kısa vadeli ve portföy yatırımları şeklinde olması, bir yandan finansal piyasaların gelişmesine katkıda bulunurken, öte yandan kriz dönemlerinde ülkeyi hızla terk etmeleri, krizin derinleşmesine ve yoksulluğun artmasına neden olmaktadır. Finansal serbestleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki olumlu etkisi, kredi hacminin genişlemesi ve finansal hizmet kalitesinin artması nedeni ile yoksulluğu azaltıcı etkide bulunabilir. Ancak bu sürecin ekonomide hızlı büyüme balonları oluşturması, makroekonomik volatilitiyi arttırması nedeni ile krizlere yol açması, yoksulluğu arttırma potansiyeli olarak değerlendirilebilir (Arestis ve Caner, 2009; Caner, 2007: 7).

3. Dış Yardımlar: Yardımları, fon transferleri, teknik destek ve altyapı yatırımlarına yönelik yardımlar şeklinde sıralamak mümkündür. Bunlar iki ülke arasında tek yönlü transferler şeklinde olabileceği gibi, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar aracılığı ile olabilmektedir. Dünya bankası alt yapı yatırımları, sağlık ve eğitim kapasitesinin arttırılması gibi yardımlar yoksulluğun azaltılmasında önemli etkiler doğurmaktadır (Goldin ve Reinert, 2007: 13).

Dış yardımların yoksulluk üzerinde azaltıcı etkisi genellikle, ülkedeki yatırım kapasitesini arttırarak büyümeye yol açması ve bu sürecin yoksulluğu azaltıcı yönde etkide bulunmasına bağlanmaktadır. Ancak uygulamalı çalışmalarda yardımların yoksulluk üzerindeki azaltıcı etkisi çok zayıf bulunmuştur. Yardımların genellikle üretken olmayan kamu harcamalarına dönüşmesi, ekonomik büyüme üzerindeki olumlu etkiyi azaltmaktadır (Masud ve Yontcheva, 2005: 3).

4. Göç: Geçici veya sürekli olarak iş, eğitim veya iltica amacı ile yapılan yer değiştirmeler olarak tanımlanabilecek olan göç, çok eski çağlardan beri

³Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının büyüme üzerine etkileri için bakınız: Hansen ve Rand(2006), Blalock ve Gertler (2008).

yoksullukla mücadelede en önemli araçlardan birisi olmuştur. Yoksul ülkelerden, gelişmiş ülkelere göç edenler, edindikleri yeni olanaklar ile yoksulluktan kurtulma şansını yakalamanın yanında, ülkelerine göndermiş oldukları paralarla yoksulluğun azaltılmasına katkıda da bulunmaktadır (Goldin ve Reinert, 2007: 14).

Uluslararası göçler ve işgücü gelirleri gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun azaltılmasında önemli bir araçtır. 71 gelişmekte olan ülke üzerine çalışma yapan Adams JR ve Page (2005), uluslararası göçler ve işçi gelirlerinin önemli ölçüde yoksulluğu azalttığını saptamışlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre, uluslar arası işgücü göçünde yüzde 10'luk bir artış, günlük 1 Dolar'ın altında yaşayan yoksul sayısında yüzde 2,1 azalmaya yol açmaktadır.

- 5. Fikirler:** Küreselleşme ile birlikte artan iletişim, demokrasi kültürünün yaygınlaşması, politik rejimlerin daha demokratik ve adil yapılara dönüşmesi, insan hakları ve kadınların sosyal statüsü gibi fikirlerin yayılmasına neden olmaktadır ve bu fikirler yoksulluğu azaltıcı etkileri bulunmaktadır (Goldin ve Reinert, 2007: 15; Sindzingre, 2005: 5). Küreselleşme internet teknolojisi ve kitle iletişim araçlarının da yaygınlaşması ile bilgi akışını dünya ölçeğinde yaygınlaştırmıştır. Bu durum hem beşeri hem de teknik sermayenin hızlı bir şekilde artmasına zemin hazırlamaktadır (Nissanke ve Thorbecke, 2006: 1349).

Yukarıda sayılan etki mekanizmalarının yoksulluk üzerindeki etkisi temel olarak ekonomik büyüme kanalı ile gerçekleşmektedir. Küreselleşmenin artması, mal ve hizmet akımlarının hızlanmasına, finansal serbestleşme ve sermaye akışının artmasına yol açarak ekonomik büyümeye önemli katkılar sağlamaktadır. Ekonomik büyüme yeni iş olanakları yaratarak yoksulluğu azaltmasının yanında, vergi gelirlerini arttırarak da yoksullukla mücadele programlarının finansmanını kolaylaştırmaktadır (Panagariya, 2010: 22)

Büyümenin yoksulluk üzerine etkisi kabul edilse bile nihai olarak yoksulluğu azaltıcı etkisi büyümenin gelir dağılımı üzerine etkisine bağlıdır. Eğer büyüme gelir dağılımı adaletsizliğine yol açıyorsa, büyümenin yoksulluk üzerine etkisi düşüktür. Ancak Kuznetz Hipotezine göre büyümenin kısa dönemde gelir dağılımı adaletsizliğine yol açsa bile uzun dönemde eşitsizliğin azalacağını savunmaktadır. Ravallion'e (2006:1374) göre büyümenin yoksulluğu azaltma etkisi, gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisine bağlıdır.

Gelir dağılımından büyümeye doğru nedensellik ilişkilerinde Geleneksel ve Modern yaklaşımlar olmak üzere iki zıt teorik yaklaşım mevcuttur. Geleneksel yaklaşım kısa vadede gelir dağılımı adaletsizliğinin ekonomik büyüme üzerine arttırıcı etkisine vurgu yapmaktadır. Modern yaklaşım ise gelir dağılımı adaletsizliğinin belirsizlik, verimsiz yatırımların teşviki, yüksek işlem maliyetleri ve güvensizliği

arttıran politik ve sosyal istikrarsızlıkların ekonomik büyümeyi azalttığına işaret etmektedir (Nissanke ve Thorbecke, 2010: 5-6).

Bu bağlamda küreselleşmenin yol açtığı ekonomik büyüme yoksulluğun azalmasına neden olurken, gelir dağılımı adaletsizliğinin artması ise yoksulluğun artmasına yol açmaktadır. Nihai olarak yoksulluğu azaltma etkileri büyüme modelinin gelir dağılımı adaletsizliğini nasıl etkilediğine bağlıdır. Yoksulluk azaltılmasında etkinliğin sağlanması için yüksek büyüme ve büyüme kazançlarının adaletli bir şekilde dağıtılması gereklidir.

3. Yoksulluk ve Gelir Dağılımının Ölçülmesi

Yoksulluk kavramı ve yoksulluğun nasıl tanımlanacağı literatürde oldukça tartışmalıdır. Bu konu çalışmanın sınırlarını fazlası ile aşacağından burada ele alınmayacaktır. Genel olarak yoksulluğun ölçülmesine ilişkin geliştirilen yaklaşımlar iki başlık altında toplanabilir (Kabaş, 2010: 18):

- **Mutlak Yoksulluk:** Mutlak yoksulluk yaklaşımı genel olarak bireylerin gelir ve tüketim harcamalarını dikkate alarak hesaplanır (Şenses, 2002: 62). Mutlak yoksulluk sınırı iki yöntemle hesaplanır (Thorbecke, 2005). Birincisi "Temel Gereksinimler Yaklaşımı" (Cost of Basic Needs Method)'dır . Bireyin yaşamını devam ettirebilmesi için minimum düzeyde alınması gereken gıda, giyim, barınma, eğitim ve sağlık harcamalarının hesaplanmasıyla elde edilir. İkincisi ise, "Minimum Gıda Sepeti" (Food-Energy-Intake Method) yöntemidir . Tüm nüfus için önerilen kişi başına günlük alınması gereken kalori miktarı esas alınarak, bunun altında kalori alan fertleri yoksul kategorisinde değerlendirildiği yaklaşımdır.
- **Görelî Yoksulluk:** Temel ihtiyaçlarını mutlak olarak karşılayabilen, ancak kişisel kaynaklarının yetersizliği yüzünden toplumun genel refah düzeyinin altında kalan ve topluma sosyal açıdan katılmaları engellenmiş olanları kapsar (Şenses, 2002: 91).

Yoksulluk ölçümlerinde dikkate alınması gereken ilk unsur mutlak yoksullukla görelî yoksulluk yaklaşımları arasında bir seçim yapılmasıdır. Örneğin, mutlak yoksulluk kavramına göre bir toplumda hiç kimse yoksul olmayabilir. Ancak, gelir dağılımıyla doğrudan ilişkilendiren görelî yoksulluk kavramına göre toplumda her zaman yoksul olan bir kesim olacaktır (Şenses, 2002: 92).

Dünya bankasının hesaplamış olduğu günlük bir doların veya iki dolardan daha az gelire sahip olanları dikkate alarak oluşturulan endeks mutlak yoksulluk anlayışına göre hazırlanırken, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından geliştirilen İnsani Gelişme Endeksi (HDI) ve İnsani Yoksulluk Endeksi (HPI) görelî yoksulluk yaklaşımına göre hesaplanmış bir endekstir.

İnsani Gelişme Endeksi (HDI) insan gelişiminin bir özet ölçüsüdür. İnsan gelişiminin en temel üç boyutunda bir ülkenin ulaştığı ortalama değerleri gösterir (UNDP, 2013a). Bu üç temel unsuru şu şekilde sıralamak mümkündür:

- 1) Doğumda yaşam beklentisiyle ölçülen uzun ve sağlıklı bir yaşam.
- 2) Yetişkin okur-yazarlık oranı ve ilk, orta ve yüksek öğretim bileşik okullaşma oranı ile ölçülen bilgi düzeyi.
- 3) Satınalma gücü paritesine göre hesaplanan kişi başına düşen GSYİH ile ölçülen iyi yaşam standardıdır.

İnsani Gelişme Endeksi (HDI) ölçümleri üç temel boyutta bir ülkenin ulaştığı sonuçları gösterirken, gelişmekte olan ülkeler için hesaplanan Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi (MPI) Sağlık, Eğitim ve Yaşam Standardı olmak üzere üç temel boyuttan yoksulluğu göstermektedir (UNDP, 2013b).

Gelir dağılımındaki eşitsizliği ölçen en temel gösterge ise Gini katsayısıdır. Gini katsayısı bir ülkede gelirin toplum kesimleri arasında ne kadar adil dağıtıldığını gösterir. Katsayı sıfırla bir arasında yer alır. Bire yaklaşması eşitsizliğin artmasını, sıfıra yaklaşması ise gelir dağılımında eşitsizliğin azalmasını gösterir. Ayrıca toplam gelirden/harcamalardan en zengin/en fakir yüzde 10 veya yüzde 20'lik dilimin almış olduğu paylara bakılarak gelir dağılımında eşitsizlik ölçülebilir.

4. Literatür

Son dönemlerde küreselleşmenin yoksulluk üzerindeki etkilerini araştıran çok sayıda çalışma yapılmıştır. Küreselleşme yoksulluk ilişkisi oldukça karmaşık ve şartlara göre değişen bir yapıya sahip olduğundan, çoğunlukla doğrusal bir ilişkiden çok doğrusal olmayan bir nitelik taşıdığını ifade etmek mümkündür. Küreselleşme, dışa açılma, büyüme, gelir eşitsizliği, yoksulluk süreci uygulamalı çalışmalarda da birbiri ile çelişkili sonuçlar vermektedir (Nissanke ve Thorbecke, 2006).

Dünya Bankası'nın (2002) "Globalization, Growth, and Poverty" başlığı ile yayınladığı raporda, küreselleşme ile birlikte ekonomilerini uluslararası piyasalara entegre etmiş ülkelerin daha hızlı büyüdükleri ve bunun yoksulluğu azalttığı öne sürülmüştür. Dollar ve Kraay (2001 ve 2004) yapmış oldukları çalışmalarda küreselleşen ülkelerin ekonomik büyüme hızını arttırdığı, bunun sonucu olarak yoksulların gelir düzenini arttığını öne sürmüştür.

Milanoseviç (2002), küreselleşmenin yoksulluk üzerindeki olumlu etkisi olduğunu eleştirmiş, küreselleşmenin kişi başına düşen gelir miktarını arttırdığını ancak gelir dağılımında da eşitsizliğin giderek arttığını vurgulamıştır. Watkins'de (2002) özellikle ekonomik entegrasyonun gelir dağılımı eşitsizliği ilişkisinin sistematik bir azalma şeklinde olmadığını göstermiştir. Wade (2004) ise küreselleşmenin yoksulluğu azalttığı hipotezine şüphe ile yaklaşmaktadır.

Agenor (2002) tarafından gelişmekte olan ülkeler için yaptığı çalışmasında küreselleşme ve yoksulluk arasında doğrusal olmayan bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur. Yazar çalışmasında küreselleşme düzeyinin düşük olduğu ülkelerde, küreselleşmenin yoksulluğu arttırırken, yüksek düzeyli küreselleşmenin yoksulluğu azalttığına vurgu yapmıştır.

Heshmati (2004), yoksulluk gelir dağılımı eşitsizliği ve küreselleşme arasından anlamlı bir ilişki bulmazken, Neutel ve Heshmati (2006), küreselleşmenin gelir dağılımı eşitsizliğini ve yoksulluğu azalttığı sonucuna ulaşmıştır.

Kalwij-Verschoor (2005) küreselleşmenin gelir dağılımı eşitsizliği üzerine etkisini bölgesel olarak araştırmıştır. Tahminlerinde yoksulluğun gelir eşitsizlik esnekliğinin bölgelere göre büyük farklılıklar gösterdiğini saptamışlardır. Diğer bir çalışmada ayrıca Collier ve Dollar (2001)'de ortaya attıkları küreselleşmenin gelir dağılımı üzerinde etkisinin olmadığı ve yoksulluğu azalttığı yönündeki tezin doğru olmadığını iddia etmişlerdir. Ayrıca çalışmada küreselleşmenin eşitsizlik üzerindeki etkisinin ülkelerin başlangıç durumundaki gelir dağılımına bağlı olduğunu desteklemiştir. Bu tez daha önce Ravallion ve Bourguignon (2003) tarafından yapılan çalışmada da tespit edilmiştir.

Ravallion (2006), ticari serbestleşme ve yoksulluk üzerindeki etkilerinin hem makro hem de mikro bazlı yaklaşımlarda geleneksel küreselleşme söyleminin şüpheli olduğunu iddia etmektedir. Özellikle geleneksel makro yaklaşımın ticaret yoksulluk ilişkisini açıklamada yetersiz olduğunu vurgulamıştır. Gelişmekte olan ülkeler açısından ticari serbestleşme yoksulluk ilişkisi belirsiz olmakla birlikte bazı koşullar altında dışa açılmanın yoksulluğu azalttığını iddia etmiştir. Ravallion (2006)'a göre ticari reformlarla birlikte iyi belirlenmiş bir sosyal politikanın uygulanması yoksulluğun azaltılmasında etkili olacaktır.

Bardhan (2005), serbestleşme yoksulluk ilişkisinin karmaşık yapısına dikkat çekerek, ekonomik entegrasyonun kırsal yoksulluğunu azaltmadaki etkisinin etkilenen toplumsal kesimler açısından ayrı ayrı ele alınmasının gerektiğini ifade etmiştir.

Jenkins (2005), üretimin yoksulluk üzerine etkilerini araştırmıştır. Ele almış olduğu dört ülkede (Bangladeş, Kenya, Kuzey Afrika ve Vietnam) küreselleşmenin yarattığı iş ve gelir fırsatları üzerinde durmuştur. Küreselleşmenin etkileri ülkelere göre farklılıklar gösterir. Kenya ve G. Afrika'da küreselleşmeden daha çok eğitilmiş işgücü faydalanırken, Bangladeş ve Vietnam'da eğitimsiz işgücü daha çok fayda sağlamıştır. Küreselleşme sürecinin etkisi büyük ölçüde ülkenin kurumsal yapısı ve politikalara göre değişiklik göstermektedir.

Senegal'de küreselleşmenin tarım sektörü üzerine etkilerini araştıran Maertens vd. (2009), küreselleşmenin yoksulluğun azaltılması ve gelir düzeyinin artması üzerinde oldukça önemli bir etkide bulunduğunu saptamışlardır.

Küreselleşme ve yoksulluk arasındaki ilişkinin bu kadar tartışmalı ve farklı görüşlerin ortaya çıkmasının ardındaki en önemli unsur tanımlama problemi ile ilişkilidir. Küreselleşme kavramı daha çok ekonomik yönü ile ele alınmakta, mal, hizmet ve sermaye hareketlerinin önündeki engellerin kaldırılarak, piyasaların entegre olmaları şeklinde tanımlanmaktadır. Küreselleşmenin yoksulluk üzerine etkileri konusunda yapılan çalışmaların çoğunda sadece ekonomik boyut ele alınmıştır. Ancak küreselleşmenin bilgi akışının hızlanması, kültürel entegrasyon, demokratikleşme ve şeffaflaşma gibi sosyal ve politik etkileri de mevcuttur. Bu nedenle çalışmamızda küreselleşmenin alt bileşenlerini ölçen endeks değerleri de analizlere dahil edilerek literatüre katkı sağlamaktadır.

5. Model ve Veri Seti

Çalışmanın uygulama kısmında küreselleşme ile yoksulluk ve gelir dağılımı arasındaki ilişki “yatay kesit analizi” yöntemi kullanılarak tahmin edilecektir. Yapılacak olan tahminlerde küreselleşme ile yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliği arasında ilişkinin olup olmadığı araştırılacaktır. Çalışmanın örnekleme 102 gelişmekte olan ülke için 2010 yılı verileri temel alınarak seçilmiştir. Küreselleşme sadece dış ticaretin serbestleştirilmesi, sermaye hareketleri gibi ekonomik faktörlerin ele alındığı değil, sosyal ve politik küreselleşmeyi de kapsamaktadır. Bu konuda hazırlanmış olan KOF Küreselleşme endeksi küreselleşmeyi ekonomik, sosyal ve politik olarak üç temel boyutta ele alır. endeksin içinde kullanılan değişkenler ve ağırlıkları Ek 1’de gösterilmiştir.

Çalışmada kullanılacak olan ekonometrik modelin temel amacı, küreselleşmenin yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektir. Bu modeli tahmin etmek için çalışmada ilave değişkenler de kullanılarak model güçlendirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda çalışmada kullanılan yoksulluk tanımları; ulusal yoksulluk çizgisi altında yaşayanların toplam nüfusa oranını temsil eden yoksulluk çizgisi (poverty line, PLINE), satınalma gücü paritesine göre günlük 1.25\$ kazananların toplam nüfusa oranı (%) (ENYOKSUL), çok boyutlu yoksulluk endeksi (MDPI) gibi birbirinden farklı değişkenlerdir. Ayrıca gelir dağılımını eşitsizliğini gösteren Gini katsayısı (GINI) ve Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan İnsani Gelişme Endeksi (HDI) daha geniş kapsamlı bir yoksulluk endeksi olarak analizde kullanılmıştır.

Analizde ilk olarak KOF küreselleşme endeksinin yoksulluk üzerindeki etkisi araştırılmış, daha sonra küreselleşmenin alt unsurları olan ekonomik, sosyal ve politik küreselleşmenin yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliği üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Modelde kullanılan değişkenler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Modelde Kullanılan Değişkenler

	Değişkenler	Kaynak
GINI	Gini Katsayısı	Birleşmiş Milletler, İnsani Gelişme Raporu (2010)
PLINE	Ulusal yoksulluk çizgisi altında yaşayanların toplam nüfusa oranı (%)	Birleşmiş Milletler, İnsani Gelişme Raporu (2010)
ENYOKSUL	Satın alma gücü paritesine göre günlük 1.25\$ kazananların toplam nüfusa oranı (%)	Birleşmiş Milletler, İnsani Gelişme Raporu (2010)
MDPI	Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi (Multi dimensional Poverty Index)	Birleşmiş Milletler, İnsani Gelişme Raporu (2010)
HDI	İnsani Gelişme Endeksi (HDI)	Birleşmiş Milletler, İnsani Gelişme Raporu (2009)
Glb	KOF Globalleşme Endeksi	KOF Endeksi
Ekonglb	KOF Ekonomik Globalleşme Endeksi	KOF Endeksi
Sosglb	KOF Sosyal Globalleşme Endeksi	KOF Endeksi
Polglb	KOF Politik Globalleşme İndekisi	KOF Endeksi

Çalışmanın tahmininde kullanılan modeller iki farklı biçimde belirlenmiştir. Bunlardan Model 1’de küreselleşme (GLB) endeksi bağımsız değişken, model 2’de de ekonomik (EKONGLB), politik (POLGLB) ve sosyal (SOSGLB) küreselleşme endeksleri bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Her bir modelde bağımlı değişken olarak birbirinden farklı yoksulluk ve gelir eşitsizliği tanımları kullanılmıştır. Tahminde kullanılan modeller aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 2. Tahminde Kullanılan Modeller

MODELLER		BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER
GINI	I	GLB
	II	EKONGLB, POLGLB, SOSGLB
PLINE	I	GLB
	II	EKONGLB, POLGLB, SOSGLB
ENYOKSUL	I	GLB
	II	EKONGLB, POLGLB, SOSGLB
MDPI	I	GLB
	II	EKONGLB, POLGLB, SOSGLB
HDI	I	GLB
	II	EKONGLB, POLGLB, SOSGLB

Tahmin edilen modelin kalıbı ise şu şekilde kurulmuştur. 1 nolu eşitlik model 1’i temsil etmektedir. 2 nolu eşitlik ise model 2’yi temsil etmektedir.

$$Y_i = c + \alpha_1 X_i + u_{1i} \quad (1)$$

$$Y_i = d + \beta_1 X_{1i} + \beta_2 X_{2i} + \beta_3 X_{3i} + u_{2i} \quad (2)$$

Denklem (1) ve (2)'deki u_{1i} ve u_{2i} sırasıyla 1 ve 2 nolu denklemlerin hata terimlerini ifade ederken, c ve d ise sırasıyla 1 ve 2 nolu denklemlerin sabit terimlerini ve i alt indisi de değişkenlerdeki kesitleri ifade etmektedir.

6. Tahmin Sonuçları

Ekonometrik tahminlerin güvenilir olabilmesi için bazı diagnostik testlerin yapılması gerekmektedir. Bunlar; serilerin normal dağılım, sabit varyans, içsel bağıntı ve çoklu bağıntı sorunlarını taşıyıp taşımadığıdır. Yatay kesit analizinde ise, en yaygın görülen ekonometrik sorun kesit verileri ile çalışıldığından dolayı değişen varyans olarak göze çarpmaktadır. Bu nedenle yapılan tahminlerin değişen varyans sorunu giderilerek yapılması gerekmektedir (Wooldridge, 2001: 55).

Tablo 3'de değişkenlere ait ortalama, medyan, maksimum, minimum ve standart sapma gibi temel istatistik göstergeler yer almaktadır. Ayrıca Jarque Bera normallik sınaması sonuçlarına göre değişkenlere ait kalıntıların normal dağıldığını ileri süren boş hipotez p. değeri %10'dan yüksek olduğu için reddedilememektedir. Bu nedenle iki değişken hariç tüm değişkenler normal dağılıma sahiptir.

Tablo 3: Değişkenlere Ait Temel İstatistik Göstergeler

	PLINE	ENYOK	MDPI	SOCGLB	ECOGLB	POLGLB	GLB	GINI	HDI
Ortalama	34.3496	22.8654	1.9271	40.8304	57.5198	72.1810	54.5835	42.0160	0.5995
Medyan	33.4000	15.9600	0.4080	43.6700	58.5500	73.0400	55.1800	41.3400	0.6320
Maksimum	77.0000	83.6500	9.0000	76.7600	87.1400	94.6300	81.2600	64.3000	0.8838
Minimum	2.8000	0.0000	0.0000	17.0700	27.6000	37.3000	33.2600	19.0100	0.2864
Stan. Sapma	19.3203	23.9515	2.6387	14.6274	14.3213	13.827	11.3074	8.5046	0.1533
Jarque-Bera	4.4555	13.3748	29.56857	3.7157	2.0318	4.0322	2.1898	1.2185	7.1620
Prob.	0.1078	0.0012	0.000000	0.1560	0.3621	0.1332	0.3346	0.5437	0.1078

Yatay kesit çalışmalarında önemli bir hususta, belirlilik/determinasyon katsayısı olarak bilinen, R^2 ile ilgilidir. Bağımlı değişkendeki değişmelerin ne kadarının bağımsız değişkenlerdeki değişmeler tarafından açıklandığını gösteren R^2 değerleri, yatay kesit verileri ile yapılan tahminlerde genel olarak küçük çıkmaktadır. Wallace ve Silver (1988:123), R^2 'nin 0.3 ve daha küçük bulunmasının yatay kesit verileri ile çalışılan analizlerde yaygın bir şekilde görüldüğünü ifade etmektedir. Studenmund (1992: 47) yatay kesit verilerinde 0.50 büyüklüğündeki bir R^2 'nin iyi bir uygunluk

olduğunu belirtmiştir (Ağır ve Kar 2010: 167). Bununla birlikte bu çalışmada yapılan tahminden elde edilen R^2 'nin düşük olmadığını ifade etmek mümkündür.

Tablo 4'de (1) numaralı modele ait tahmin sonuçlarına yer verilmiştir. Öncelikli olarak tahmin edilen modelde "değişen varyans" sorununun White testi ile tespit edilmesi üzerine, değişen varyans sorununu dikkate alarak yapılan yeni tahmini göstermektedir. Değişen varyansın düzeltilerek tahminin yeniden yapılmasında katsayı değerleri değişmemekte, bununla birlikte standart hataları değişmektedir. Bu bağlamda değişen varyansı düzelterek elde edilen tahmin sonucuna göre katsayıların anlamlı olup olmadıkları önem arz etmektedir.

Tablo 4: Küreselleşmenin Yoksulluk, Gelir Dağılımı, İnsani Gelişmişlik Düzeyine Etkisi

Bağımsız değişkenler	Bağımlı değişkenler				
	ENYOKSUL ^H	MDPI ^H	PLINE ^H	GINI ^H	HDI ^H
GLB	-1.239488 (0.118162)***	0.055142 (0.020179)**	-0.982138 (0.123415)***	-0.058630 (0.023019)**	0.008806 (0.000623)***
Sabit	88.79735 (7.308030)***	-1.041233 (0.978441)**	87.16445 (7.067316)***	45.25772 (3.502801)***	0.127813 (0.038982)***
R^2	0.488892	0.107601	0.390778	0.08340	0.613424
F testi	99.47945	21.226724	62.21945	16.891428	184.0705

- a) *** 0.01, ** 0.05, * 0.10 anlamlılık seviyelerini göstermektedir.
b) Parantez içerisindeki değerler standart hataları vermektedir.
c) Üst indis H, tahmin edilen modelde "değişen varyans" sorununun White testi ile tespit edilmesi üzerine, değişen varyans sorununu dikkate alarak yapılan yeni tahmini göstermektedir. Bu yolla katsayılar değişmemekte, ancak standart hataları değişmekte ve yeni tahmin sonucuna göre katsayıların anlamlı olup olmadıkları önem arz etmektedir.

Tablo 4'de sunulan tüm modellerden elde edilen parametreler istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuçlara göre küreselleşmenin satın alma gücü paritesine göre günlük 1.25\$ kazananlar (ENYOKSUL) üzerinde olumlu bir etkisi bulunmaktadır. Küreselleşme arttıkça en yoksulun oranı giderek azalmaktadır. Çok boyutlu yoksulluk endeksinin (MDPI) bağımsız değişken olduğu modelde yüzde 5 anlamlılık düzeyinde küreselleşme ile pozitif ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca yoksulluk çizgisinin (PLINE) bağımlı değişken olarak kullanıldığı modelde küreselleşme ile negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Dolayısıyla küreselleşme arttıkça yoksulluğun alt sınırında yaşayan insanların sayısı azalmaktadır.

Küreselleşme ile insani gelişme endeksi (HDI) değişkeni arasında da pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Buna göre küreselleşme arttıkça insani gelişmişlik düzeyinde de iyileşmeler olduğu saptanmıştır. Bu sonuç da bir başka açıdan yoksulluğu azaltan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşme ile gelir dağılımında adaletsizliği gösteren Gini katsayısı (GINI) arasındaki ilişki de ters yönlü bulunmuştur.

Gini Katsayısı sıfıra yaklaştıkça gelir dağılımı eşitsizliği azaldığından, küreselleşme-deki bir artış gelir dağılımı eşitsizliğini azalmaktadır.

Daha önce de ifade edildiği gibi model iki farklı formda tahmin edilmiştir. Bu bağlamda modelin ilk kısımda sadece küreselleşme ile yoksulluk, gelir dağılımı, insani gelişmişlik düzeyi arasındaki ilişki test edilirken ikincisinde küreselleşmenin alt bileşenleri ekonomik, politik ve sosyal küreselleşmenin yoksulluk, gelir dağılımı, insani gelişmişlik düzeyi arasındaki ilişki test edilmiştir.

Tablo 5’de de küreselleşmenin alt bileşenlerinin başka bir ifade ile ekonomik, politik ve sosyal küreselleşmenin bağımsız değişken olarak analize dahil edilmesiyle elde edilen sonuçlar gösterilmiştir. Satın alma gücü paritesine göre günlük 1.25\$ kazananları tanımlayan en yoksul (ENYOKSUL) kesimin bağımlı değişken olarak kullanıldığı modelde ekonomik küreselleşme negatif işaretli ve fakat istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Bununla birlikte politik ve sosyal küreselleşme değişkenleri yüzde bir düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif işaretli bulunmuştur. Bu politik ve sosyal küreselleşmenin en yoksul kesim üzerinde azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Tablo 5: Küreselleşmenin Alt Bileşenleri İle Yoksulluk, Gelir Dağılımı, İnsani Gelişmişlik Düzeyi Arasındaki İlişki

Bağımsız değişkenler	Bağımlı değişkenler				
	ENYOKSUL ^H	MDPI ^H	PLINE ^H	GINI ^H	HDI ^H
ECONGLB	-0.063252 (0.186039)	-0.076603 (0.041001)*	-0.187191 (0.160301)	-0.150715 (0.073169)**	0.005639 (0.001319)***
POLGLB	-0.234078 (0.125491)***	-0.057669 (0.028051)**	-0.344758 (0.112063)***	-0.017840 (0.063270)	0.003181 (0.000816)***
SOSGLB	-1.052329 (0.168892)***	-0.087433 (0.017072)***	-0.651958 (0.167246)***	-0.168108 (0.072402)**	0.010755 (0.001367)***
Sabit	86.56944 (12.47383)***	1.353296 (1.460011)	96.62158 (9.708102)***	41.59145 (5.307492)***	0.172608 (0.049671)***
R ²	0.607402	0.015997	0.478106	0.057423	0.757434
F testi	99.47945	2.443735	26.56684	1.847946	77.28411

a) Ekonometrik tahminler Eviews 7.0 ile elde edilmiştir.

b) *** 0.01, ** 0.05, * 0.10 anlamlılık seviyelerini göstermektedir.

c) Parantez içerisindeki değerler standart hataları vermektedir.

d) Üst indis H, tahmin edilen modelde “değişen varyans” sorununun White testi ile tespit edilmesi üzerine, değişen varyans sorununu dikkate alarak yapılan yeni tahmini göstermektedir. Bu yolla katsayılar değişmemekte, ancak standart hataları değişmekte ve yeni tahmin sonucuna göre katsayıların anlamlı olup olmadıkları önem arz etmektedir.

Ekonomik küreselleşmenin, yoksulluk çizgisi altından yaşayanlar (PLINE) üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamsız olmasına rağmen, politik ve sosyal küreselleşme

değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Buna göre politik ve sosyal küreselleşme arttıkça yoksulluk çizgisi altında yaşayan insan sayısı giderek azalmaktadır. Benzer sonuçlar çok boyutlu yoksulluk endeksinin (MDPI) bağımlı değişken olarak alındığı modelden de elde edilmiştir. Dolayısıyla küreselleşmenin alt bileşenlerinin MDPI Endeksi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve ters yönlü etkisi küreselleşme arttıkça çok boyutlu yoksulluğu giderek azaldığını ortaya koymaktadır.

Gelir dağılımındaki adaletsizliği ölçen Gini katsayısının (GINI) bağımlı değişken olarak ele alındığı modelde de politik küreselleşme haricindeki değişkenler yüzde 5 düzeyinde anlamlıdır. Buna göre ekonomik ve sosyal küreselleşme gelir dağılımı eşitsizliğini azaltmaktadır. İnsani gelişmişlik endeksini (HDI) bağımlı değişken olarak aldığımız modelde ise, ekonomik, politik ve sosyal küreselleşmenin insani gelişme endeksi üzerinde pozitif yönlü etkisinin bulunduğu saptanmıştır. Bu modele göre küreselleşmenin alt bileşenlerinin insani gelişmişlik üzerinde olumlu bir etkisi bulunmaktadır.

7. Sonuç

Çalışmamızda küreselleşme gelir eşitsizliği ve yoksulluk ilişkisi yatay kesit analizi ile test edilmiştir. 102 ülkenin 2010 yılı verileri kullanılarak yapılan analizde iki farklı model kullanılmıştır. Birinci modelde küreselleşme endeksi bağımsız değişken olarak kullanılmış, birbirinden farklı yoksulluk ve gelir eşitsizliği değişkenleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. İkinci modelde ise küreselleşmenin alt bileşenleri olan ekonomik, sosyal ve siyasal küreselleşme endekslerinin yoksulluk ve gelir dağılımında eşitsizlik üzerindeki etkileri test edilmiştir. Yoksulluk ölçütü olarak hem mutlak yoksulluk ölçütü kullanılmış hem göreceli yoksulluk ölçütleri dikkate alınmıştır. İlk modelden elde edilen sonuçlar, küreselleşmenin en yoksul (1.25 Dolar'ın altında gelir elde edenler) (ENYOKSUL) ve yoksulluk çizgisi (PLINE) altında yaşayanların toplam nüfusa oranı üzerinde azaltıcı bir etkide bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca yine ilk modelde küreselleşmenin Gini katsayısını azaltarak, gelir dağılımı adaletsizliğini azalttığı tespit edilmiştir.

İkinci modelde ise ekonomik, politik ve sosyal küreselleşmenin yoksulluk değişkenleri (ENYOKSUL, MDPI ve PLINE) üzerinde azaltıcı yönde etkileri olduğu tespit edilmiştir. Başka ifade ile küreselleşmenin alt bileşenlerinin birbirinden farklı yoksulluk tanımlarında yoksulluğu azaltıcı sonucuna ulaşılmıştır. Ekonomik ve sosyal küreselleşmenin gelir dağılımı üzerindeki etkisi de negatif yönlüdür. Dolayısıyla gelişmekte olan ülkelerde ekonomik ve sosyal küreselleşme düzeyi arttıkça gelir eşitsizliği azalmaktadır.

Bu çalışmada Maertens vd. (2009), Neutel ve Heshmati (2006), Dünya Bankası (2002) ve Dollar ve Kraay (2001 ve 2004) çalışmaları ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmamızda küreselleşme yoksulluk ve gelir eşitsizliğini azaltıcı yönde etkileri

sahiptir. Bu sonuçlar küreselleşmenin alt bileşenlerinin etkilerinin analiz edildiği modellerle de desteklenmektedir. Ekonomik, politik ve sosyal küreselleşme yoksulluğu azaltmaktadır. Politik küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmazken, ekonomik ve sosyal küreselleşmenin azaltıcı yönlü etkisi bulunmaktadır.

Bu bulgulardan hareketle, gelişmekte olan ülkelerde, hem ekonomik hem de sosyal ve politik küreselleşme düzeyinin artması yoksulluğu ve gelir eşitsizliğini azaltıcı etkide bulunacaktır. Bu ülkelerde dışa açılma sürecinin hızlanması, dünya ekonomisi ile entegrasyonun artmasının, bu ülkelerdeki yoksul sayısının azalmasına katkıda bulunacağı söylenebilir. Sadece ekonomik değil, dünya ile sosyal ve politik ilişkilerin artması da yoksulluk ve gelir eşitsizliğini azaltıcı yönde etkide bulunacaktır.

Kaynaklar

Adams Jr, R.H. ve J. Page (2005), "Do International Migration And Remittances Reduce Poverty in Developing Countries?" World Development, Vol. 33, No.10, pp. 1645-1699.

Agénor, P. R. (2003), "Does Globalization Hurt the Poor?", World Bank Policy Research Working Paper, 2003:2922, <http://elibrary.worldbank.org/content/workingpaper/10.1596/1813-9450-2922> (Erişim:05.03.2012).

Ağır, H. ve M. Kar (2010), "Türkiye’de Elektrik Tüketimi ve Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi İlişkisi: Yatay Kesit Analizi", Sosyoekonomi, 2010EN, Özel Sayı, ss.149-175.

Aktan, C. C. (2002), "Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar Ve Ölçüm Yöntemleri", Ed: C.Can Aktan, Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, Ankara.

Arestis, P. ve A. Caner (2009), "Financial Liberalization And The Geography Of Poverty" Cambridge Journal of Regions, Economy and Society, Vol. 2, No. 2, pp. 229-244.

Bannister G. J. ve K. Thugge (2001), "International Trade and Poverty Alleviation" IMF Working Papers, WP/01/54, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2001/wp0154.pdf> (Erişim: 07.07.2013)

Bardhan, P. (2005), "Globalization and Rural Poverty", WIDER Research Paper No. 2005/30, <http://www.wider.unu.edu/stc/repec/pdfs/rp2005/rp2005-30.pdf>, (Erişim: 10.08.2010.)

Blalock G. ve P. Gertler (2008), "Welfare Gains From Foreign Direct Investment Through Technology Transfer to Local Suppliers", Journal of International Economics, Vol:74, No. 2, pp. 402-421.

Bourguignon, F. (2003), "The Growth Elasticity of Poverty Reduction: Explaining Heterogeneity across Countries and Time Periods," Erişim: http://siteresources.worldbank.org/INTPGI/Resources/342674-1206111890151/13565_32322_growth_elasticity.pdf (Erişim: 07.07.2013).

Caner, A. (2007). "Finansal Serbestleşme ve Yoksulluk İlişkisi Üzerine," İktisat İşletme ve Finans, Vol. 22, No. 254, ss. 5-17.

Collier, P. ve D. Dollar (2001), "Can The World Cut Poverty in Half? How Policy Reform And Effective Aid Can Meet International Development Goals", World Development Vol: 29, pp. 1787-1802.

Culpeper, R. (2002), "Approaches to Globalisation and Inequality within the International System", Paper prepared for UNRISD Project on Improving Knowledge on

Social Development in International Organisation, September 2002, Erişim: [http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/\(httpAuxPages\)/B8D267D84E8E6A66C12570AE002F994E/\\$file/culpeper.pdf](http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/(httpAuxPages)/B8D267D84E8E6A66C12570AE002F994E/$file/culpeper.pdf) (Erişim: 07.07.2013)

Dollar, D. ve A.Kraay (2001). "Growth is Good for the Poor". WB Policy Research Working Paper. Washington DC: World Bank.
<http://elibrary.worldbank.org/content/workingpaper/10.1596/1813-9450-2587>(Erişim:07.07.2013)

Dollar, D. ve A.Kraay (2004), Trade, Growth and Poverty, The Economic Journal, Vol: 114 No., 493 pp, F22-F49

Dreher, A. (2006), "Does Globalization Affect Growth? Empirical Evidence from a new Index", Applied Economics, Vol: 38, No. 10, pp, 1091-1110.

Frankel, J. ve D. Romer (1999), "Does Trade Cause Growth?" American Economic Review, Vol:89, pp. 379-399.

Goldin, I. ve K. Reinert (2007), Globalization for Development: Trade, Finance, Aid, Migration, and Policy, World Bank; Palgrave Macmillan UK.

Graff, G., D. Roland-Holst ve D. Zilberman, (2005), "Biotechnology and Poverty Reduction in Developing Countries", WIDER Research Paper no. 2005/27, http://www.wider.unu.edu/publications/working-papers/research-papers/2005/en_GB/rp2005-27 (Erişim: 07.07.2013).

Hansen H. ve J. Rand (2006), "On the Causal Links Between FDI and Growth in Developing Countries", The World Economy, Vol: 29 pp. 21-41.

Harrison, A.(2007), "Globalization and Poverty: An Introduction" Globalization and Poverty içinde. Ed: A. Harrison, Chicago Univ. Press. Chicago, 60637, USA.

Heshmati, A. (2004), "The Relationship between Income Inequality, Poverty and Globalization", IZA Discussion Paper 2004:1277, <http://ftp.iza.org/dp1277.pdf>, (Erişim: 07.07.2013).

Human Development Report (2009), Overcoming Barriers: Human Mobility and Development, Published for the United Nations Development Programme (UNDP), <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2009/>, (Erişim: 08.05.2012).

Irwin, D.A. ve M. Tervio (2002), "Does Trade Raise Income? Evidence From The Twentieth Century" Journal of International Economics Vol: 58 pp 1-18.

Jenkins, R. (2005), "Globalization, Production and Poverty", WIDER Research Paper no. 2005/40, http://www.wider.unu.edu/publications/working-papers/research-papers/2005/en_GB/rp2005-40/, (Erişim: 07.07.2013).

Kabaş, T. (2010), Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluğun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Yolları, Nobel Kitabevi, Ankara.

Kalwij, A. ve A. Verschoor (2005), "A Decomposition of Poverty Trends across Regions: The Role of Variation in the Income and Inequality Elasticities of Poverty", WIDER RP no. 2005/36, http://www.wider.unu.edu/publications/working-papers/research-papers/2005/en_GB/rp2005-36/ (Erişim: 07.07.2013).

Klein, M., C. Aaron ve B. Hadjimichael (2001), "Foreign Direct Investment and Poverty Reduction" Worldbank Policy Research and Working Papers ISSN: 1813-9450, <http://elibrary.worldbank.org/content/workingpaper/10.1596/1813-9450-2613>, (Erişim:07.07.2013).

Maertens M., L. Colenb ve J. F.M. Swinnenb (2009), "Globalization and Poverty in Senegal: A Worst Case Scenario?", International Association of Agricultural Economists Conference, Beijing, China, August 16-22, 2009, http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/51668/2/IAAE%20348%20Globalisation%20and%20Poverty%20_Maertens%20Colen%20and%20Swinnen.pdf (Erişim: 28.04.2012).

Milanovic, B. (2002), "True world income distribution, 1988 and 1993: First calculation based on household surveys alone", Economic Journal, Vol: 112, No. 476, pp. 51-92.

Masud, N. ve B.Yontcheva (2005), "Does Foreign Aid Reduce Poverty? Empirical Evidence from Nongovernmental and Bilateral Aid" IMF Working Paper, WP/05/100, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2005/wp05100.pdf>, (Erişim:07.07.2013).

Neutel M. ve A. Heshmati (2006), "Globalisation, Inequality and Poverty Relationships: A Cross Country Evidence", IZA Discussion Paper No. 2223, <http://ftp.iza.org/dp2223.pdf>, (Erişim: 21.04.2012).

Nissanke M. ve E. Thorbecke (2010), "Linking Globalization to Poverty in Asia, Latin America and Africa" Policy Brief United Nations University, No:3, http://www.wider.unu.edu/publications/policy-briefs/en_GB/unupb3-2010/ (Erişim:13.04.2013).

Nissanke, M., ve E. Thorbecke (2006). Channels and Policy Debate in the Globalization–Inequality–Poverty Nexus. World Development , 34 (8), 1338–1360.

Panagariya, A. (2010). "Growing out of Poverty. Finance And Development" , Vol: 47, No:3, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2012/03/picture.htm>. (Erişim:07.07.2013).

Ravallion, M. (2006), "Looking beyond Averages in the Trade and Poverty Debate", World Development, Vol. 34, No. 8, pp. 1374–1392.

Ravallion, M. (1997), "Can High-Inequality Countries Escape Absolute Poverty?" Economics Letters, Vol: 56, pp: 51-57.

Rodriguez, F. ve D. Rodrik (2000), "Trade Policy And Economic Growth: A Skeptic's Guide to The Cross-National Evidence".

<http://www.hks.harvard.edu/fs/drodrik/Research%20papers/skepti1299.pdf> Erişim:05.04.2013

Sindzingre, A. (2005), "Explaining Threshold Effects of Globalization on Poverty: An Institutional Perspective", WIDER Research Paper, 2005, http://www.wider.unu.edu/publications/working-papers/research-papers/2005/en_GB/rp2005-53/ (Erişim: 04.08.2011).

Studenmund, A.H. (1992), Using Econometrics: A Practical Guide, Second Edition, New York: Harper Collins Publishers.

Şenses, F. (2002), Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk, İletişim Yayınları: İstanbul.

Thorbecke, E. (2005), "Multi-Dimensional Poverty: Conceptual and Measurement Issues", The Many Dimensions of Poverty International Conference, UNDP International Poverty Centre. <http://www.economics.cornell.edu/et17/Erik%20Thorbecke%20files/Multi1.pdf> (Erişim:07.07.2013).

UNDP (2013a), Human Development Reports, Component of Human Development Index, <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi/>, (Erişim: 07.07.2013).

UNDP (2013b), Human Development Reports, Component of Multidimensional Poverty Index, <http://hdr.undp.org/en/statistics/mpi/>, (Erişim: 07.07.2013).

Wade, R.H. (2004), "Is Globalization Reducing Poverty and Inequality?", World Development, Vol. 32, No. 4, April 2004, pp 567-589.

Wallace, T.D. ve J.L. Silver (1988), Econometrics: An Introduction, Reading, Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company.

Watkins, K. (2002), "Making Globalization Working for the Poor", Finance and Development Vol: 39 No:1.

Winters, A.L., N. McCulloh ve A.McKay (2004), "Trade Liberalization And Poverty The Evidence So Far" Journal of Economic Literature XLII, pp 72-115.

Winters, L. A. (2000), "Trade Liberalization and Poverty", Poverty Research Unit at Sussex, Working Paper No. 7 <http://www.sussex.ac.uk/Units/PRU/wps/wp7.pdf> (Erişim: 11.02.2012).

Wooldridge, J. M. (2001), Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data, The MIT Press, Cambridge, London.

World Bank (2002), "Globalization, Growth, and Poverty", World Bank Policy Research Report,

http://econ.worldbank.org/external/default/main?pagePK=64165259&theSitePK=544849&piPK=64165421&menuPK=64166093&entityID=000094946_0202020411335 (Erişim: 03.08.2012)

Yanar, R. ve A. şahbaz (2010), "Küreselleşme ve Yoksulluk: Küreselleşme Yoksulluğu Azaltıyor mu?" Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler, 13-15 Ekim 2010, İstanbul.